

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการใช้อำนาจรัฐไปในทางที่มีขอบก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและประเทศชาติโดยส่วนรวมเป็นอย่างมาก บุคคลผู้ใช้อำนาจรัฐไม่ว่าจะเป็นข้าราชการการเมือง หรือข้าราชการประจำ มิได้ถูกลงโทษอย่างจริงจัง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมิได้เพียงพอ มาตรการที่ใช้ในการควบคุมตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เหมาะสม หรือไม่ครอบคลุมถึงการกระทำในทุกกรณี และการควบคุมตรวจสอบไม่ปรากฏผลที่ชัดเจนว่าผิดจริงหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกการควบคุมตรวจสอบในระบบรัฐสภา ได้แก่ การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ หรือการตั้งกระทู้ถาม ไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้เนื่องจากตามหลักการปกครองในระบบรัฐสภาที่กำหนดให้รัฐบาลจะบริหารประเทศได้ต้องได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสภาผู้แทนราษฎร ประกอบกับสภาพสังคมวิทยาการเมือง (Political Sociology) ของประเทศไทยเอง ส่งผลให้รัฐบาลสามารถคุมเสียงข้างมากในสภาได้ ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “เผด็จการทางรัฐสภา” นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมก็ไม่สามารถนำบุคคลผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เพราะขาดพยานหลักฐานที่ชัดเจน

สภาร่างรัฐธรรมนูญเล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้มีองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขึ้น โดยที่มีเจตนารมณ์ให้ทำหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบนักการเมือง โดยที่ต้องมีความเป็นอิสระจากนักการเมือง ดังนั้นจึงกำหนดให้องค์กรตรวจสอบต่างๆ เหล่านี้มีที่มาจาก การแต่งตั้งของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งสมาชิกรัฐสภาจะต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มิใช่มาจากการแต่งตั้งของนายกรัฐมนตรีอีกเช่นในอดีต ทำให้สมาชิกรัฐสภามีฐานะเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริงสมดังบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ อีกทั้งมีการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภา “ปลอดจากการเมือง” เพื่อให้การแสดงบทบาทอำนาจหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และด้วยเหตุที่กำหนดให้สมาชิกรัฐสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนนี้เอง ทำให้ต้องเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ให้กับสมาชิกรัฐสภา จากที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่เป็นเพียง “สภาถ่วงดุล” หรือ “สภาพิเลียง” เท่านั้น ปรับเปลี่ยนให้วุฒิสภามีบทบาทอำนาจหน้าที่หลักเป็น “สภาตรวจสอบ” และยังคงบทบาทในการเป็นสภาถ่วงดุลไว้เช่นเดิม

บทบาทอำนาจหน้าที่ในการเป็น “สภาตรวจสอบ” ของวุฒิสภามาตรฐานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น นอกจากมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยผ่านกลไกของระบบรัฐสภา ได้แก่ การตั้งกระทู้ถาม หรือ

การอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติแล้ว วุฒิสภายังมีอำนาจเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรตรวจสอบหรือองค์กรอิสระต่างๆ และมีอำนาจพิจารณาลงมติถอดถอนบุคคลดังกล่าว รวมถึงข้าราชการการเมือง และข้าราชการประจำออกจากตำแหน่งด้วย ซึ่งนับว่าเป็นอำนาจหน้าที่ใหม่ที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต

ประเด็นปัญหา

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาหรือไม่ อย่างไร
2. วุฒิสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพียงใด และสามารถประสานงานกับองค์กรตรวจสอบอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
3. ขอบเขตของบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาควรมีหรือไม่ เพียงใด และมีการถ่วงดุลตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา ให้เป็นไปโดยถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา
3. เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้วิจัย บุคคลอื่น โดยเฉพาะองค์กรของรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างประสานสอดคล้องกัน

1.3 ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาและวิเคราะห์ถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา และที่มาหรือองค์ประกอบของวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตลอดจนข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบจากการใช้อำนาจของวุฒิสภา

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพียงอย่างเดียว โดยค้นคว้าจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับอื่นๆ ตำรา บทความ เอกสารสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

การที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และให้มีอำนาจหน้าที่หลักในการควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินนั้น เป็นการสอดคล้องกับหลักการเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย แต่ถ้าหากสมาชิกวุฒิสภาไม่อยู่ในสถานะที่ปลอดจากการเมือง จะส่งผลให้การแสดงบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เปรียบเทียบกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านๆ มา
2. ได้ทราบถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกันระหว่างบทบาทอำนาจหน้าที่กับที่มา หรือองค์ประกอบของวุฒิสภา
3. ได้ทราบถึงผลกระทบการใช้อำนาจของวุฒิสภา ต่อบุคคลผู้ใช้อำนาจรัฐต่างๆ
4. ได้ทราบถึงขอบเขตและแนวทางในการใช้อำนาจของวุฒิสภา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ